ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ

ਬਨਾਮ

ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਭਾ

(2022 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1503)

ਸਤੰਬਰ 7, 2022

[ਕੇ. ਐਮ. ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਹ੍ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਯ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860: ਧਾਰਾ 411 – ਚੋਰੀ ਦੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ – ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ – ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ 'ਵਿਸ਼ਵਾਸ' ਕਾਰਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ – ਅਭਿਯੋਜਨ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਲਾਪਰਵਾਹ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ – ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਬਰਤਨ ਵੇਚਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘਰੇਲੂ ਸਮਾਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ – ਬਰਤਨਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਨ – ਧਾਰਾ 411 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਰੱਦ.

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ "ਵਿਸ਼ਵਾਸ" ਕਾਰਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਸਫਲ ਅਭਿਯੋਜਨ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਲਾਪਰਵਾਹ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ – ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ

ਹੈ, ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਬਰਤਨ ਵੇਚਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਘਰੇਲੂ ਸਮਾਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ – ਬਰਤਨਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਮਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿ ਇਹ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15][50-H]; 50A-2-B]

2. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ, ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਲੋਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ (ਬਰਤਨ, ਕੱਪੜੇ, ਹੋਜ਼ਰੀ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕਲ ਸਮਾਨ) ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ ਰੁਪਏ 12,50,000/- ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ (ਸਟੀਲ ਦੇ ਲੇਖ, ਟਾਰਚ, ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਬਾਕਸ) ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰਫ ਰੁਪਏ 20,000/- ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਮੁੱਲ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਬਰਤਨ ਵੇਚਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਘਰੇਲੂ ਲੇਖਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16]

3. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-22 ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਬਰਤਨ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-22 ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬਰਤਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ "ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ", ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-22 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਮੀਯੁਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। [ਪੈਰਾ 18]

4. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-5, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-22 ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24) ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-5 ਅਨੁਸਾਰ, ਬਰਤਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24 ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-5 ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਜ਼ਬਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਪੌਂਨਾਗੜ੍ਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ" ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਤਵਾਲੀ, ਸਤਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-22 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-24 ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-5 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਿਊ-24 ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਬਲ ਭਰੋਸਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

5. ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਮਾਲ ਹਨ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਤੱਤ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਚੋਰੀ ਦੇ ਮਾਲ ਹੋਣ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਭਿਯੋਗ ਇਹ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਤਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਨ। ਬਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਉੱਤੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਤੱਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਈ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਤੱਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹਰਚੀਅਨ ਕੁਮਾਰ & ਅਨ੍ਹ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬਿਹਾਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1964 ਐਸ.ਸੀ 1184 : [1964] 6 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 623; ਡਾ. ਵਿਮਲਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1963 ਐਸ.ਸੀ 1572 : [1963] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 585; ਤ੍ਰਿੰਬਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1954 ਐਸ.ਸੀ 39 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਭੂ ਦਾਸ ਉਰਫ਼ ਬਿਜੋਯ ਦਾਸ & ਅਨ੍ਹ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਅਸਾਮ (2010) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 374 : [2010] 11 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 493; ਨਾਗੱਪਾ ਦੋਨਬੀਦੋ ਕਲਕੁਟੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ (1980) ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 336; ਹਰਿਆਣਾ ਸਟੇਟ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕਾਰਕ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੋ. (2007) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 120 : [2007] 9 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 508 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2010] 11 ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 493 ਪੈਰਾ 10.1 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

(1980) ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 336 ਨੇ ਪੈਰਾ 10.2 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1964] 6 ਐਸਸੀਆਰ 623 ਪੈਰਾ 11 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1963] 2 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ. ਆਰ. 585 ਪੈਰਾ 14 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1954 ਐਸ.ਸੀ 39 ਪੈਰਾ 21 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2007] 9 ਐਸਸੀਆਰ 508 ਪੈਰਾ 24 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਤ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1503 ਦਾ 2022.

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਵਿੱਚ 12.03.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1261 ਦੇ 2006 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ.

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਲਾ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਿਸ. ਜਯੋਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਮਿਸ. ਉਸ਼ਾ ਗਾਰਗ, ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਵਾਟਸ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ.

ਜਯੋਦੀਪ ਰਾਯ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਗੋਪਾਲ ਝਾ, ਮਿਸ. ਭਾਰਤੀ ਤਿਆਗੀ, ਉਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬੀ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹ੍ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਯ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਲਾ ਕੁਮਾਰ ਅਗਰਵਾਲ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਗੋਪਾਲ ਝਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ।

3. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ 12.03.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1261 ਦੇ 2006 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ “ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.”) ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਖਤ ਕੈਦ (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ “ਆਰ.ਆਈ.”) ਲਈ 2 ਸਾਲ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਰੁਪਏ 1,000 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਵਾਧੂ ਆਰ.ਆਈ. ਲਈ 3 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਨੋਟਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 4.10.2019 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ 9.5.2022 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ 6.9.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਧੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਵਿਜੈਭਾਨ ਸਿੰਘ ਪਟੇਲ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ

ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਕਾਰਾਵਾਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਇਤਰ ਵਿੱਚ, ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ।

6. ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ 14.2.2003 ਨੂੰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ (ਪੀਡਬਲਿਊ-26) ਨੇ ਟਾਊਨ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਸਿਟੀ ਕੋਤਵਾਲੀ, ਸਤਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਲੱਦਾ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਐਕਸੈਲ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਏਜੰਸੀ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ ਸਤਨਾ ਵਿੱਚ ਮਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ 8.2.2003 ਨੂੰ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ 12.2.2003 ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਤਨਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। 14.2.2003 ਨੂੰ, ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਟਰੱਕ ਗੱਲਾ ਮੰਡੀ, ਸਤਨਾ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਲੱਦਾ ਸਮਾਨ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 406 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 13/2003 ਵਿੱਚ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਟਰੱਕ-ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਵਿਜੈਭਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜੂ ਉਰਫ ਰਾਜੇਂਦਰ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਲੱਦੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹਨ। ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਸਸਤੇ ਦਰ 'ਤੇ ਵੇਚਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਨੁਸਾਰਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਨ।

7. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ।

8. ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋਜ਼ (ਐਕਸਟ.ਪੀ-4 ਅਤੇ ਐਕਸਟ.ਪੀ-5) ਰਾਹੀਂ। ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਦਰ 'ਤੇ ਵੇਚਦੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ, ਚੁਣੌਤੀ ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

## ਵਕੀਲ ਦੇ ਦਲੀਲਾਂ

9.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕਦਿਆਂ, ਮਿਸਟਰ ਲਵ ਕੁਮਾਰ

ਅਗਰਵਾਲ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 411 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਤੱਤ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਕਿਉਂਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਸ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੇਚਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

10.1 ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮਿਸਟਰ ਗੋਪਾਲ ਝਾ, ਜਵਾਬੀ – ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮਗਰੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ **ਸੰਭੂ ਦਾਸ ਉਰਫ ਬਿਜੋਯ ਦਾਸ & ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਐਲ. ਦੱਤੂ ਨੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ** -

"16. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਖੋਲੇਗੀ। ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ, ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਇ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਜੂਸੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।"

10.2 ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਲਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 10.02.2003 ਤੋਂ 27.06.2003 ਤੱਕ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜੂ ਉਰਫ ਰਾਜੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਉਰਫ ਵਿਜੈਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਸ ਨਾਲ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 411 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਤੱਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਝਾ ਨੇ ਨਾਗੱਪਾ ਦੋਨਡਬਾ ਕਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕਾ3 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਸਟਿਸ ਐਸ. ਏ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"3....ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਹਿਣੇ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

## ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਖੋਜ

11. ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਰਿਚਰਨ ਕੁਰਮੀ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"12. .....ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਬੂਤ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਵੱਲ ਮੁੜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕੇ ਕਿ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਉਹ ਕੱਢਣ ਲਈ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸਹੀ ਹੈ..."

12. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਜੂਲਾ ਉਰਫ ਰਾਜੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਉਰਫ ਵਿਜੈਭਾਰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

13. ਧਾਰਾ 411 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.:

"411. ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ– ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਉੱਪਰ ਕੱਢੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ: ਜੋ ਵੀ, I. ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ; II. ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੋਰੀ ਹੋਈ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ; III. ਜਾਣਨਾ; ਜਾਂ IV। ਇਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਣਨ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ।

14. "ਬੇਈਮਾਨੀ" ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਅਧੀਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ "ਬੇਈਮਾਨੀ" ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮੈਨਸ ਰੇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਕੇ. ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਨੇ 'ਡਾ. ਵਿਮਲਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ' ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ:

“9A. ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਕਾਂਤਿਮਤੀ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ [(1905)ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ 28 ਮਦ 90, 96, 97] ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ 20ਵਾਂ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਵ੍ਹਾਈਟ, ਸੀ.ਜੇ., ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

"ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਣਾ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸਿਰਫ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਹੈ।" ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ:

"ਜੇ ਏ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਬੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਬੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਏ ਨੇ ਬੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਏ ਨੇ ਬੀ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਇਰਾਦਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਬੀ ਕੁਝ ਕਰੇ ਜੋ ਕਿ ਏ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਬੀ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਏ ਨੇ ਬੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ।" ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਖੀ ਨੇ ਹੁਣ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ:

"ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਲਾਭ ਜਾਂ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਕਰਣ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧੋਖਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ, ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।"

ਪਰ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਬੈਨਸਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਪੰਨਾ 114 ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ:

"ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਸੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧੋਖੇ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜੋ ਫਾਇਦਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਤਿਆਰੀ ਰਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸਦੇ ਬਾਇਲਾਅ ਦੀ ਚੋਰੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਹੁਣ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਬੌਂਡਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਖੀ ਨਿਆਂਕਾ ਅਤੇ ਬੈਸਡਮ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਸਟੀਫਨ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦੋ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਹੈ, ਪਹਿਲਾ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਸੰਭਵਿਤ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ; ਪਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨਿਆਂਕ ਵੀ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਵਿੱਚ "ਬੇਈਮਾਨੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਇੱਛੁਕ ਸਨ ਕਿ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

15. ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ "ਵਿਸ਼ਵਾਸ" ਕਾਰਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਸਫਲ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਪੂਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਬਜ਼ਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਇਹ ਚੋਰੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

16. ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ, ਸੂਬੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਝਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-5, ਪੀਡਬਲਯੂ-22, ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-24 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੋਰੀ ਦੇ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 407/2003 (25.6.2003) ਵਿੱਚ, 12,50,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ (ਟੈਸਟਿਸ, ਕੱਪੜੇ, ਹੋਜ਼ਰੀ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕਲ ਸਮਾਨ) ਜੋ ਟਰੱਕ ਨੰਬਰ ਐਮ.ਪੀ-09/ਡੀ 0559 ਵਿੱਚ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ (27.6.2003) ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ 20,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ (ਸਟੀਲ ਦੇ ਸਮਾਨ, ਟਾਰਚ, ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਬਾਤੀ) ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਨਾ-ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋੜਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ, ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਬਰਤਨ ਵੇਚਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਘਰੇਲੂ ਸਮਾਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

17. ਸੂਬੇ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਅਗਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਕੋਲ ਸਟੀਲ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਵੇਚੇ ਗਏ। ਇਸ ਉੱਤੇ, ਨਿਤਿਨ ਜੈਨ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-5, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੇਚੇ ਜਾਂਦੇ। ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ, ਉਹ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਏ ਗਏ ਬਰਤਨਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਇਹ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਐਸ.ਆਈ, ਜੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾਰੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ-24) ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਾਅਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ

ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ, ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਨ।

18. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਭਰਤ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-22) ਪਾਨਾਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਬਰਤਨ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-22 ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬਰਤਨ ਸਟੋਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ "ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ", ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ (ਐਕਸ. ਪੀ-4) ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-22 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਮੀਯੁਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦਾ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਸੀ।

19. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾਰੀ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਤਵਾਲੀ, ਸਤਨਾ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਆਈ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਲਈ ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਨ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਸੀ।

20. ਨਿਤਿਨ ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5), ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭਰਤ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-22), ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24) ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5 ਅਨੁਸਾਰ, ਬਰਤਨ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24) ਦੁਆਰਾ ਨਿਤਿਨ ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5) ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰੰਤੂ ਐਸ.ਆਈ. ਜੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24) ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਜ਼ਬਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਪੰਨਾਗੜ੍ਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ" ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਤਵਾਲੀ, ਸਤਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਪਨਾਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਭਰਤ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-22) ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24 ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24 ਨੇ ਨਿਤਿਨ ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5) ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇਖਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਜੋ ਕਿ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੀ.ਪੀ. ਤਿਵਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24) ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-24 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ, ਜ਼ਬਤੀ ਸਬੂਤ ਬਿਲਕੁਲ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ।

21. ਤ੍ਰਿੰਬਕ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਜਸਟਿਸ ਮੇਹਰ ਚੰਦ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਭਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ 411 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,

"5(1) ਕਿ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, (2) ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਮਾਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ, ਅਤੇ (3) ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲ ਚੋਰੀ ਦਾ ਸੀ...."

22. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਨਿਵਾਰਯ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਮਾਲ ਸਨ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਤੱਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

. 23. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਬਰਤਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਨ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਤਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਨ। ਬਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਤੱਤ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮਰਚੈਂਟ ਆਫ ਵੈਨਿਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੇਟੀਆਨੋ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕੁਝ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ।”

. 24. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਮੌਲਿਕ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਬਾਵਜੂਦ ਸਮਾਨ ਨਿਰਣਾਵਾਂ ਦੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਕੋਰਕ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਸੁਰਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ,

. 25. ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚੋਰੀ ਦਾ ਸਮਾਨ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸਮਾਨ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਨ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਿਮਬੈਕ [ਉਪਰੋਕਤ] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਪੀਲ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

. ਦੇਵੀ ਗੁਜਰਾਲ

. (ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ: ਸ਼ੇਵਾਨੀ ਮੋਂਗਾ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

. ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate